

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Προσέγγιση της Α.Π.Κ σχετικά με το κρασί μέσω βιβλικών κειμένων, στο μυστήριο της θείας Ευχαριστίας και στο μυστήριο του γάμου. Η συμβολική έννοια του κρασιού και της αμπέλου στα βιβλικά κείμενα.»

Φύλλο Εργασίας : Το Κρασί στις Γραφές και τα Μυστήρια της εκκλησίας.

Ονοματεπώνυμο: _____

Τάξη: ____ Β' _____

Ημερομηνία: _____

Στόχος: Να εξερευνήσετε τον ρόλο του κρασιού ως στοιχείο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα από βιβλικές αναφορές, τα μυστήρια και τελετές της ορθόδοξης χριστιανικής θρησκείας

1. Διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο:

Ἡ παρουσία τοῦ οἴνου στήν Ἀγία Γραφή καί τήν ἐκκλησιαστική παράδοση εἶναι ἓνα ἀπό τὰ πιό χαρακτηριστικά παραδείγματα γιά τόν χαρακτήρα καί τόν τρόπο ζωῆς τῆς ἐκκλησίας. Τά ἐνδιαφέροντα τῆς ἐκκλησίας δέν εἶναι ἡ ἀόριστη μεταφυσική οὔτε μοναχά ἡ ψυχή ἢ τὸ πνευματικό μέρος τοῦ ἀνθρώπου. Μέσα στό γενικότερο σκοπὸ τῆς σωτηρίας καί τῆς μεταμόρφωσης τοῦ κόσμου ἀγκαλιάζει ὅλα τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, πνευματικά καὶ ὑλικά, χωρὶς νὰ παραγκωνίζει καὶ νὰ ὑποτιμᾷ κανένα καὶ ἐπιπλέον γιά τὴν ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ χρησιμοποιεῖ τὰ ὑλικά στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἀγιάζει καὶ μεταβάλλει σὲ φορεῖς τῆς χάρης τοῦ Θεοῦ.

Μία σύντομη ἀναδρομὴ στὶς ἀναφορὲς τῆς Βίβλου γιά τὸ κρασί καθὼς καὶ γιά τὸ φυτὸ τοῦ ὁποῖου εἶναι προϊόν, τὸ ἀμπέλι, εἶναι ἀρκετὴ γιά νὰ μᾶς δείξει τὴ σημασία τοῦ οἴνου καὶ τὴ συχνὴ προτίμηση στὴ χρῆση τοῦ θέματος γιά τὴ διδασκαλία τῶν πιστῶν.

Από τις πιο γνωστές φράσεις της Παλαιάς Διαθήκης που είναι πάντα σε χρήση από την εκκλησία και τον λαό είναι το χωρίο από τον προοιμιακό Ψαλμό του Δαβίδ, «οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου», στην οποία δείχνει ξεκάθαρα τη χρησιμότητα του κρασιού για τον άνθρωπο.

Επίσης είναι συχνή ή χρησιμοποίηση του οίνου και της ἀμπέλου σαν παραδείγματα. Ὁ Σολομώντας στο διδακτικό βιβλίο της «Σοφίας Σειράχ» τὸ φέρνει σαν παράδειγμα για να τονίσει τὴν ἀξία τῆς φιλίας: «οἶνος νέος φίλος νέος, ἐὰν παλαιωθεῖ μετ' εὐφροσύνης πίεσαι αὐτόν» (οἱ νέες φίλιες δὲν εἶναι σίγουρα καλές, αὐτὲς που παλαιώνουν καὶ δοκιμάζονται ἀπὸ τὸν χρόνο εἶναι πιὸ εὐχάριστες σαν τὸ παλιὸ κρασί).

Καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας θέλοντας νὰ δείξει τὴν ἀπιστία καὶ τὴν ἀνυπακοή τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν Θεὸ προτιμᾷ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀμπελιοῦ τὸ ὁποῖο φύτεψε καὶ περιποιήθηκε μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα ὁ Θεὸς ἀλλὰ αὐτὸ ἀντὶ νὰ βγάλει ωραίους καρποὺς γέμισε ζιζάνια καὶ τελικὰ ἔμεινε ἄκαρπο. Ἐπίσης, Ἡσαΐας, χρησιμοποιεῖ συχνὰ τὴν ἄμπελο καὶ παρουσιάζει τὸν κόσμον καὶ τοὺς ἀνθρώπους σαν ἀμπελῶνα τὸν ὁποῖο φύτεψε ὁ Θεὸς καὶ τὸν παρέδωσε σὲ ἐργάτες νὰ τὸν φροντίζουν. Ὅμως αὐτοὶ ὅταν ἦρθε ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν ἀντὶ νὰ ἀποδώσουν αὐτὸ που ἔπρεπε στὸ ἀφεντικό τους, κυνήγησαν τοὺς ἀπεσταλμένους του καὶ στὸ τέλος ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ θανατώσουν τὸν γιό του.

Στὴν Καινὴ Διαθήκη οἱ ἀναφορὲς εἶναι περισσότερες καὶ πιὸ σημαντικές.

Ὅταν ὁ Χριστὸς βρέθηκε μὲ τοὺς μαθητὲς του σὲ ἕναν γάμο στὴν Κανὰ «ἐποίησεν τὴν ἀρχὴ τῶν σημείων». Ἔκανε τὸ γνωστὸ πρῶτο του θαῦμα καὶ μετέτρεψε τὸ νερὸ σὲ κρασί για νὰ μπορέσουν οἱ συνδαιτυμόνες νὰ συνεχίσουν τὴν χαρὰ καὶ τὸ γλέντι τους.

Στὴ συνέχεια διδάσκοντας τοὺς μαθητὲς του για νὰ καταλάβουν καλύτερα τὴν μεταξύ τους σχέση παρομοιάζει τὸν ἑαυτό του μὲ ἄμπελο: «Εγὼ εἰμὶ ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα ...» ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ ἀμπέλι καὶ οἱ μαθητὲς καθὼς καὶ ὅλοι οἱ πιστοὶ ἀποτελοῦν τὰ κλήματα τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ παράγουν καρποὺς μόνο ἂν μείνουν συνδεδεμένοι μαζί του καὶ δέχονται τὴ βοήθεια τὴν ἐνέργεια καὶ τὴν χάρη του.

Ἀποκορύφωμα τῆς χρήσης τοῦ κρασιοῦ εἶναι ὁ μυστικὸς δεῖπνος καὶ ἡ σύσταση καὶ παράδοση στοὺς μαθητὲς ἀπὸ τὸν Χριστὸ τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Παίρνοντας δύο φυσικὰ ὑλικά, τὸν ἄρτο καὶ τὸν οἶνο, τὰ ἀγιάζει καὶ προσκαλεῖ τοὺς μαθητὲς νὰ γίνουν κοινωνοὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματός του: πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν.

Τὴν παράδοση αὐτὴ δέχονται οἱ μαθητὲς καὶ στὴ συνέχεια τὴν μεταδίδουν σὲ ὅλους ὅσους ἀσπάζονται τὴν πίστη στὸν Χριστὸ καὶ γίνονται μέλη τῆς ἐκκλησίας του. Ἰδιαίτερα ὁ Ἀπ. Παῦλος ἐπαναλαμβάνει τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ στὶς ἐπιστολές του για νὰ τονίσει τὴν

κεφαλαιώδη σημασία της κοινωνίας και να δείξει στους πιστούς πώς πρέπει να τελούν σωστά και να συμμετέχουν στο μυστήριο.

Όμως και πέρα από την ιερότητα του μυστηρίου της θείας Εύχαριστίας, ο απόστολος Παῦλος έπισημαίνει και την άξία του κρασιού σαν άπλο ποτό και τη σημασία του για τη σωστή διατροφή του ανθρώπου. Γράφοντας στον Τιμόθεο τον προτρέπει να μην είναι πολύ άσπερδς στη νηστεία, αλλά να πίνει λίγο κρασί, γιατί είναι καλό στον όργανισμό και ειδικά στις άσθενείες που είχε ό Τιμόθεος.

Η χρήση του κρασιού λοιπόν είναι θεμιτή και προτείνεται, όμως ή ύπερβολική κατανάλωση όδηγεϊ στη μέθη γι' αυτό και συνίσταται να άποφεύγεται: «και μη μεθύσκεσθε οίνω έν ω έστι άσωτία, αλλά πληροΰσθε έν Πνεύματι». Οί χριστιανοί δέν πρέπει να προσπαθοΰν να γεμίσουν την κοιλιά τους με κρασί και να μεθοΰν αλλά να άγωνίζονται να γεμίσουν με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος.

Στους επόμενους αιώνες οί συνεχιστές του έργου των άποστόλων, οί πατέρες και οί δάσκαλοι της έκκλησίας τονίζουν επίσης τα ίδια πράγματα. Δέν άποτρέπουν τους πιστούς από την λογική χρήση του κρασιού, άγωνίζονται όμως με όλόκληρες όμιλίες (Κατά μεθούντων) να τους προφυλάξουν από τις βλαβερές συνέπειες της ύπερβολικής κατανάλωσης, της μέθης και των γεγονότων που όφείλονται σ' αυτή.

Όσον άφορ ά την σύγχρονη πρακτική ή έκκλησία χρησιμοποιεί το κρασί σε πολλές περιπτώσεις. Πρώτη και άυτονόητη με βάση τα όσα είπαμε ή χρήση του στη θεία Εύχαριστία. Το κρασί άποτελεϊ μαζί με το ψωμι (οίνος και άρτος) τα δύο βασικά δώρα τα όποια προσφέρουμε στο Θεό για να τα αγιάσει και να τα μεταβάλει σε Σώμα και Αϊμα από τα όποια θα κοινωνήσουμε. Είναι γνωστή επίσης ή κοινωνία από κοινό ποτήριο των νεόνυμφων στο μυστήριο του γάμου. Πράξη που μαρτυρεί τη παλαιότερη σύνδεση του γάμου με τη Θεία λειτουργία και συνεχίζεται και μετά το διαχωρισμό τους, συμβολίζοντας την ενότητα και την κοινή πορεία του ζευγαριού..

Χρησιμοποιείται επίσης στην άρτοκλασία όπου αγιάζεται μαζί με τους άρτους, τον σίτον και το έλαιον με την προσευχή να πληθαίνει ό Θεός τις τροφές αυτές στα σπίτια αυτών που γιορτάζουν και τελούν την άρτοκλασία καθώς και σε όλόκληρο τον κόσμο.

Άκολουθώντας παλαιά συνήθεια αλλά και το γεγονός του θαύματος στην Κανά είναι εύλογη ή χρήση οίνου στο τραπέζι και το γλέντι που ακολουθεί το μυστήριο του γάμου. Επίσης όμως και στο τραπέζι που παρατίθεται μετά από κηδεία προτείνεται ή χρήση του για να ενισχύσει τους πενθοΰντες συγγενείς και να άπαλύνει τον πόνο τους.

Συχνή επίσης είναι ή άναφορά του παραδείγματος της άμπέλου σύμφωνα με τις παραβολές που άναφέραμε και στην ύμνογραφία της Έκκλησίας. Σε κάθε λειτουργία την όποια τελεί έπίσκοπος, τον βλέπουμε λίγο μετά την Μικρή Εϊσοδο να άπευθύνει από την Ώραία Πύλη την παρακάτω προσευχή: Κύριε Κύριε έπιβλεψον έξ ούρανοΰ και ίδε και έπισκεψαι την άμπελον ταύτην και κατάρτισαι αύτην ήν έφύτευσεν ή δεξιά σου.

Ένδεικτικά από τους άλλους ύμνους αναφέρουμε τὸ Θεοτοκίο «Θεοτόκε σὺ εἶ ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή» ποὺ ψάλλεται πρὸς τὴν Παναγία καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλη Σαρακοστή τὸ προτρεπτικὸ δοξαστικὸ τῆς Δ΄ Κυριακῆς «Δεῦτε ἐργασώμεθα ἐν τῷ μυστικῷ ἀμπελῶνι» καὶ τὸ ἰδιόμελο τοῦ κατανυκτικοῦ ἑσπερινοῦ τῆς ἴδιας ἡμέρας «Ὁ τὸν ἀμπελῶνα φυτεύσας καὶ τοὺς ἐργάτας καλέσας».

Τέλος ὅπως ὅλες οἱ πτυχὲς τῆς ζωῆς καὶ τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἀνθρώπου ἔχουν κάποιον ἅγιο ὡς προστάτη ἔτσι καὶ γιὰ τὰ ἀμπέλια καὶ τὴν παραγωγή τους ἡ ἐκκλησία τιμᾷ ὡς προστάτη τὸν ἅγιο Τρύφωνα τὸν ὁποῖο εἰκονίζει νὰ κρατᾷ στὸ ἓνα χέρι τὸν σταυρὸ καὶ στὸ ἄλλο τὸ κλαδευτήρι. Τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς του (1η Φεβρουαρίου) διαβάζεται ἀπὸ τὸ εὐχολόγιο ἡ εἰδικὴ εὐχὴ τοῦ ἁγίου γιὰ τὰ ἀμπέλια καὶ ὁ ἐορτασμὸς συνδέεται μὲ πολλὰς τοπικὰς παραδόσεις σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰδικὰ ὅπου ἀπαντᾶται πολὺ ἡ ἀμπελοκαλλιέργεια.

2. Αφὺ διαβάσετε τὸ κείμενο, ἀπαντήστε στις ἀκόλουθες ἐρωτήσεις:

1 Ποιά εἶναι τὰ μυστήρια καὶ οἱ θρησκευτικὲς τελετὲς στις ὁποῖες χρησιμοποιεῖται τὸ κρασί στον Χριστιανισμό;

2. Ποιες εἶναι οἱ συμβολικὲς ἐννοιες ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ κρασί στις Γραφές;

3. Πὼς ἡ παραγωγή κρασιοῦ, ἡ κατανάλωσή του, οἱ βιβλικὲς ἀναφορὲς, τὸ μυστήριον τῆς θείας Ευχαριστίας καὶ οἱ θρησκευτικὲς τελετὲς ποὺ ἀναφέρονται στὸ κείμενο συνδέονται μὲ τὴν ἀύλη πολιτιστικὴ κληρονομιά ;

4. Πὼς μπορούμε νὰ διασφαλίσουμε ὅτι οἱ παραδόσεις γύρω ἀπὸ τὸ κρασί θα συνεχίσουν νὰ μεταδίδονται στις μελλοντικὲς γενιές;

3. Επιλέξτε μιὰ θρησκευτικὴ γιορτὴ ἢ τελετὴ ποὺ σχετίζεται μὲ τὸ κρασί (π.χ., ὁ ἐορτασμὸς τοῦ Ἁγίου Τρύφωνα) καὶ ἐρευνήστε τὴν ἱστορία, τὴ σημασία καὶ τὰ ἔθιμα ποὺ τὴν περιβάλλουν. Παρουσιάστε τὰ εὐρήματά σας στὴν τάξη μὲ μιὰ παρουσίαση, ἓνα κείμενο ἢ μιὰ ἀλλὴ δημιουργικὴ μορφή.

ΠΗΓΕΣ

http://users.uoa.gr/~nektar/orthodoxy/explanatory/to_krasi_sth_xristianikh_paradosh.htm